

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU33

Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i rättegångsbalken och lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Lagändringarna syftar till en mer ändamålsenlig hantering av nya uppgifter om den tilltalades ålder. Förslaget innebär bl.a. större möjligheter att bevilja resning om det kommer fram nya uppgifter om den tilltalades ålder och att förbudet för högre rätt att ändra en dom till den tilltalades nackdel när endast den tilltalade har överklagat inte ska gälla om det kommer fram nya uppgifter om hans eller hennes ålder som skulle kunna utgöra grund för resning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Utskottet föreslår även att riksdagen avslår två motionsyrkanden.

I betänkandet finns en reservation (M, SD, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:233 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen.

Två yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen	5
Reservation	12
Väsentlighetskravet vid resning till den tilltalades nackdel, punkt 2 (M, SD, KD).....	12
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Propositionen	13
Följdmotionerna	13
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:233 punkterna 1 och 2.

2. Väsentlighetskravet vid resning till den tilltalades nackdel

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4710 av Tobias Andersson m.fl. (SD) och

2021/22:4726 av Johan Forssell m.fl. (M, KD).

Reservation (M, SD, KD)

Stockholm den 9 juni 2022

På justitieutskottets vägnar

Ellen Juntti

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ellen Juntti (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD), Anna Wallentheim (S), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD), Malin Björk (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:233 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen. I propositionen föreslår regeringen åtgärder som syftar till en mer ändamålsenlig hantering av nya uppgifter om den tilltalades ålder.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i rättegångsbalken och lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att det inte ska ställas något väsentlighetskrav vid resning till den tilltalades nackdel på grund av nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än rätten utgått ifrån.

Jämför reservationen (M, SD, KD).

Gällande rätt

Betydelsen av den tilltalades ålder för straffmätningen och bestämmandet av påföljd

Den tilltalades ålder har betydelse på olika sätt i straffprocessen. Vid bestämmande av påföljd kan den tilltalades såväl låga ålder som höga ålder ha betydelse. När det gäller den tilltalades ungdom ska den beaktas särskilt i mildrande riktning vid straffmätningen om den tilltalade har begått brottet innan han eller hon fyllt 21 år (29 kap. 7 § första stycket brottsbalken). Det kallas ibland för ungdomsreduktion. Utgångspunkten är att straffnedsättningen blir större för den som vid tidpunkten för brottet var väsentligt yngre än 21 år än för den som nästan uppnått denna ålder. I princip blir det fråga om allt större straffnedsättning ju yngre lagöverträdaren är.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 2 januari 2022 slopades ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år vid allvarlig brottslighet (se prop. 2021/22:17 Slopade straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet). Den tilltalades ungdom ska enligt ändringarna inte längre beaktas särskilt vid straffmätningen om den tilltalade har begått brottet efter att han eller hon fyllt 18 år och det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller brottets straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer. Vidare ska det för brott som någon har begått efter det att han eller hon fyllt 18 år, om det är föreskrivet för brottet, vara möjligt att döma till fängelse i högst 18 år eller på livstid.

Den tilltalades ungdom kan också ha betydelse för påföljdsvalet. För lagöverträdare som är under 18 år vid tidpunkten för brottet bestäms påföljden normalt till någon av de särskilda ungdomspåföljderna eller till böter. De särskilda ungdomspåföljderna är ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning och slutna ungdomsvård. Fängelse får väljas som påföljd för den

som begått brott före 18 års ålder endast om det finns synnerliga skäl (30 kap. 5 § första stycket brottsbalken). Om rätten anser att det finns sådana skäl ska påföljden i stället för fängelse bestämmas till viss tids slutna ungdomsvård, om inte särskilda skäl talar emot det (32 kap. 5 § brottsbalken). Under vissa förutsättningar kan det bli aktuellt att döma lagöverträdare som har fyllt 18 men inte 21 år till någon av de särskilda ungdomspåföljderna. Sammantaget kan det således ha stor betydelse för påföljdsbestämningen om den tilltalade är under 21 år.

Betydelsen av ålder vid utvisning och återreseförbud

Åldern kan även ha betydelse för frågan om utvisning på grund av brott. Den som kom till Sverige innan han eller hon hade fyllt 15 år och som, när åtal väcks, har vistats här sedan minst fem år får utvisas endast om han eller hon har gjort sig skyldig till brottslighet som har ett straffvärde som motsvarar fängelse i minst två år, eller som annars är av sådan karaktär att han eller hon inte bör få stanna kvar i Sverige. Utvisning får även ske om utlänningslagen har återfallit i brott på ett sådant sätt att han eller hon inte bör få stanna kvar (8 a kap. 5 § utlänningslagen). I ärenden som rör barn ska rätten vidare i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa (jfr 1 kap. 10 § utlänningslagen och artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter). Det bör inte komma i fråga att utvisa den som är under 18 år och har båda sina föräldrar i Sverige (prop. 2021/22:224 s. 57 och 126).

Ett beslut om utvisning på grund av brott ska också innehålla ett förbud för utlänningslagen att återvända till Sverige under en viss tid eller utan tidsbegränsning (8 a kap. 10 § utlänningslagen). Att den tilltalade är underårig är en sådan särskild omständighet som bör vägas in i bedömningen och som kan medföra ett kortare återreseförbud än vad brottslighetens allvar motiverar.

Betydelsen av ålder för handläggningen

För handläggningen av mål och ärenden hos polis, åklagare och domstol där den misstänkte eller tilltalade är under 21 år finns det särskilda bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. I lagen uppställs bl.a. vissa skyndsamhetskrav.

Förutsättningar att utreda den tilltalades ålder

Gemensamt för de regelverk som finns är att de utgår från att åldern på den som är misstänkt eller åtalad för ett brott är känd. Sedan reglerna tillkom har samhället förändrats och det förekommer att den som misstänks eller åtalas för brott inte omfattas av den svenska folkbokföringen. Det kan därför råda osäkerhet om den tilltalades ålder. De medicinska åldersbedömningar som kan göras ger endast besked om ett visst åldersspann. Det är emellertid oftast inte tillräckligt i straffprocessen.

För att få fram åldern på en misstänkt brukar polis och åklagare försöka inhämta identitetsuppgifter från den aktuella ambassaden eller ett

internationellt polissamarbete, t.ex. Interpol. Uppgiftsinhämtning via dessa kanaler tar dock tid och svaren kan vanligen inte inväntas eftersom både åklagare och domstol har att förhålla sig till särskilda tidsfrister eller skyndsamhetskrav som gäller på grund av att den tilltalade gjort gällande att han eller hon är ung eller för att han eller hon är frihetsberövad. När målet prövas av domstolen kan åldern därför fortfarande vara oklar.

Möjligheten att beakta nya åldersuppgifter i högre rätt och efter laga kraft

Nya uppgifter om den tilltalades ålder kan komma fram såväl i tingsrätten som i hovrätten och i Högsta domstolen. Om de nya uppgifterna om ålder kommer fram under processen i tingsrätten kan de nya uppgifterna läggas fram och rätten kan lägga dem till grund för sin prövning. Samma sak gäller om det kommer fram nya uppgifter under hovrättsprocessen eller i Högsta domstolen och de nya åldersuppgifterna är till fördel för den tilltalade eller om de nya uppgifterna är till nackdel för den tilltalade och åklagaren har överklagat domen till nackdel för den tilltalade. Om de nya uppgifterna är till nackdel för den tilltalade och endast han eller hon har överklagat domen eller om åklagaren har överklagat till den tilltalades förmån gäller emellertid det s.k. förbudet mot reformatio in pejus. Förbudet innebär att hovrätten är förhindrad att döma till en påföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande än den som tingsrätten har dömt till (51 kap. 25 § rättegångsbalken). Förbudet gäller även i Högsta domstolen (55 kap. 15 § första stycket 2 rättegångsbalken).

Nya uppgifter om ålder kan även komma fram efter att domen har fått laga kraft. I sådana fall kan uppgifterna endast beaktas om resning beviljas. I rättspraxis har resning beviljats när de nya åldersuppgifterna har varit till fördel för den tilltalade, men inte när de har varit till nackdel för honom eller henne (NJA 1989 s. 622, NJA 2016 s. 851 och NJA 2020 s. 134).

Propositionen

Resning till nackdel bör kunna beviljas vid nya uppgifter om ålder

Regeringen anger att ett starkt skäl till att resning till nackdel för en tilltalad bör kunna beviljas vid nya uppgifter om den tilltalades ålder är intresset av att lika fall behandlas lika. För rättssystemets legitimitet är det angeläget att likabehandlingsprincipen upprätthålls. En ordning som innebär att vuxna personer i vissa fall felaktigt behandlas som unga i påföljdshänseende kan uppfattas som orättvis och leda till att förtroendet för rättsväsendet minskar.

Ett annat starkt skäl till att resning till nackdel för den tilltalade bör kunna beviljas vid nya uppgifter om ålder är enligt regeringen att de särskilda ungdomspåföljderna är utformade och anpassade efter ungas behov och förutsättningar. Som exempel kan nämnas slutna ungdomsvård som är en påföljd som är förbehållen personer som har begått brott innan de fyllt 18 år och som avtjänas på Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem. Det

är i regel inte lämpligt att personer som åldersmässigt inte passar in på ett särskilt ungdomshem placeras där.

Regeringen framhåller att även när det gäller utvisning väger intresset av att lika fall behandlas lika tungt. För rättssystemets legitimitet är det angeläget att likabehandlingsprincipen upprätthålls också i fråga om utvisning.

Enligt regeringen finns det alltså starka skäl för att brottmålsdomar där det framkommer nya uppgifter om den tilltalades ålder bör kunna prövas på nytt. Vid den intresseavvägning som ska göras mellan orubblighetsprincipen och sanningsprincipen anser regeringen att intresset av materiellt riktiga domar väger tyngre än intresset av att slutligt avgjorda mål inte ska kunna prövas igen. Enligt regeringen finns det alltså anledning att införa en möjlighet till resning när nya uppgifter om den tilltalades ålder kommer fram efter att domen har fått laga kraft.

En ny resningsgrund till nackdel när den tilltalade visar sig vara äldre och skulle ha dömts till en väsentligt svårare påföljd

Regeringen föreslår att resning ska få beviljas till den tilltalades nackdel om sökanden återoppar utredning som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än vad rätten utgått ifrån och detta i sin tur sannolikt skulle ha lett till att han eller hon hade dömts till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd, eller till en annan utgång i utvisningsfrågan. I övrigt ska samma förutsättningar gälla som för resning till den tilltalades nackdel vid nya omständigheter eller bevis som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade dömts för brottet eller till att en väsentligt strängare straffbestämmelse skulle ha tillämpats.

Resning till nackdel för en tilltalad vid nya uppgifter om den tilltalades ålder bör enligt regeringen inte kunna beviljas för lindrigare brott utan vara förbehållet de allvarigare brotten. Med ett krav på att brottet ska kunna leda till fängelse i mer än ett år utesluts flera mindre allvarliga brott och det säkerställs att resning inte kan beviljas för brott som endast har böter i straffskalan. Kravet på att brottet ska kunna leda till fängelse i mer än ett år överensstämmer dessutom med vad som gäller för resning till nackdel för en tilltalad på grund av nya omständigheter eller bevis i skuldfrågan (58 kap. 3 § första stycket 2 rättegångsbalken). Till detta kommer att väsentlighetsrekvisitet garanterar att inte mindre skillnader mellan den utdömda påföljden och den sannolika nya påföljden kan leda till att resning beviljas. Enligt regeringen har det inte heller framkommit något skäl till att det bör ställas högre krav på brottets svårhetsgrad vid resning på grund av nya uppgifter om ålder än vid resning vid nya uppgifter i skuldfrågan.

Det saknas enligt regeringen behov att reglera att resning enligt den nya resningsgrunden ska få beviljas i fråga om alla former av särskild rättsverkan av brott. Ett enskilt anspråk som har satts ned till ett lägre belopp med anledning av den tilltalades ungdom bör kunna resas redan med stöd av befintlig reglering om det kommer fram nya uppgifter om den tilltalades ålder

som sannolikt skulle ha lett till en annan utgång i skadeståndsfrågan. Någon ytterligare reglering behövs därför inte enligt regeringen.

Det behövs ingen ny resningsgrund när åtalet har ogillats på grund av att den tilltalade har bedömts vara under 15 år

I propositionen konstaterar regeringen att ett åtal som har ogillats på grund av att den tilltalade var under 15 år vid gärningen bör kunna resas med stöd av befintlig reglering om resning till nackdel för den tilltalade om det kommer fram nya uppgifter om den tilltalades ålder som sannolikt skulle ha lett till en annan utgång. Någon ytterligare reglering behövs därför inte enligt regeringen.

En ny resningsgrund till fördel när den tilltalade visar sig vara yngre och skulle ha dömts till en lindrigare påföljd

Regeringen föreslår att det ska regleras att resning till fördel för en tilltalad får beviljas om sökanden återopar utredning som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara yngre än vad rätten utgått ifrån och detta i sin tur sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts till en lindrigare eller mindre ingripande påföljd, eller till en annan utgång i utvissningsfrågan.

Regeringen anser inte att något väsentlighetskrav bör införas för denna resningsgrund. Det är således tillräckligt att de nya uppgifterna sannolikt skulle ha lett till en lindrigare påföljd.

Resningsärenden med unga lagöverträdare

I propositionen föreslår regeringen att det införs en bestämmelse om att rätten ska underrätta den unges vårdnadshavare eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge om en ansökan om resning avser en tilltalad som inte har fyllt 18 år. En sådan underrättelse ska dock inte lämnas om det strider mot den unges bästa eller om det finns andra särskilda skäl.

Regeringen föreslår även att det införs en bestämmelse om skyndsam handläggning av resningsärenden med unga lagöverträdare.

Regeringen konstaterar att en offentlig försvarare enligt gällande rätt kan förordnas för unga lagöverträdare i resningsförfarandet om det finns behov av det på grund av att en förundersökning har återupptagits eller det annars finns synnerliga skäl. Någon ytterligare reglering är därför inte nödvändig enligt regeringen.

Förbudet att ändra en dom till den tilltalades nackdel

Regeringen föreslår att hovrätten ska få döma till en påföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till, trots att endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom, om det i hovrätten kommer fram utredning om den tilltalades ålder som innebär att det

finns förutsättningar för resning till nackdel för den tilltalade i fråga om påföljd. Under samma förutsättningar ska hovrätten få besluta om utvisning trots att inte tingsrätten har meddelat ett sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten har gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige, om den nya utredningen om ålder även innebär att det finns förutsättningar för resning till nackdel för den tilltalade i fråga om utvisning. Undantagen föreslås även gälla för förfarandet i Högsta domstolen. Regeringen bedömer att det inte behöver regleras att undantagen är tillämpliga i mål som har återupptagits i högre rätt efter att resning har beviljats.

Regeringen föreslår även att hovrätten ska få döma till en svårare eller mer ingripande påföljd än vad tingsrätten dömt till, trots att endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom, om tingsrätten har bestämt påföljden till skyddstillsyn och den har missköts av den tilltalade på ett sådant sätt att det finns förutsättningar att undanröja den. Samma sak ska gälla för förfarandet i Högsta domstolen. Regeringen bedömer att det saknas behov av motsvarande reglering när tingsrätten har bestämt påföljden till villkorlig dom.

Kraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2022.

Regeringen föreslår även att om en dom avser ansvar för brott som den tidigare tilltalade har begått före den 1 augusti 2022 får resning i fråga om utvisning enligt 58 kap. 2 § 5 eller 3 § första stycket 3 rättegångsbalken beviljas endast om resning samtidigt beviljas i fråga om påföljd. I fråga om övriga lagändringar behövs enligt regeringen inte några övergångsbestämmelser.

Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk

Regeringen har i propositionen Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk (prop. 2021/22:224) lämnat förslag till ändringar i utlänningslagen (2005:716) och brottsbalken som syftar till att skärpa reglerna om utvisning på grund av brott. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022. Regeringen utgår i propositionen Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen från att berörda bestämmelser i utlänningslagen och brottsbalken kommer att få det innehåll som föreslås i propositionen Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk.

Motionerna

I kommittémotionerna 2021/22:4726 av Johan Forssell m.fl. (M, KD) och 2021/22:4710 av Tobias Andersson m.fl. (SD) begär motionärerna ett tillkännagivande om att det inte ska ställas något väsentlighetskrav vid resning till den tilltalades nackdel på grund av nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än rätten utgått från.

Utskottets ställningstagande

I straffprocessen har den tilltalades ålder stor betydelse för straffmätning, påföljdsval och utvisning på grund av brott. Regeringens förslag syftar till en mer ändamålsenlig hantering av nya uppgifter om den tilltalades ålder. Utskottet delar regeringens bedömning att det när nya uppgifter om ålder kommer fram bör vara möjligt att ta hänsyn till dessa oavsett när under processen detta sker. Utskottet anser att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformat och att det bör antas.

Vad gäller motionsyrkandena om att det inte ska ställas något väsentlighetskrav vid resning till den tilltalades nackdel konstaterar utskottet att den nya bestämmelsen bör utformas utifrån en avvägning mellan intresset av att slutligt avgjorda mål inte ska kunna prövas igen (orubblighetsprincipen) och intresset av att domar och beslut är materiellt riktiga (sanningsprincipen). Som regeringen anför bör orubblighetsprincipen tillmätas särskild betydelse när det gäller resning till nackdel för den tilltalade. Väsentlighetskravet garanterar att inte mindre skillnader mellan den utdömda påföljden och den sannolika nya påföljden kan leda till att resning beviljas. Denna ordning är enligt utskottet väl avvägd och det är inte önskvärt att varje förändring av utgången i skärpande riktning som en ny uppgift om den tilltalades ålder skulle kunna föra med sig leder till resning. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att ställa sig bakom motionsyrkandena om att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att det inte ska ställas något väsentlighetskrav. Utskottet avstyrker därför motionerna 2021/22:4710 (SD) och 2021/22:4726 (M, KD).

Reservation

Väsentlighetskravet vid resning till den tilltalades nackdel, punkt 2 (M, SD, KD)

av Ellen Juntti (M), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD), Ingemar Kihlström (KD), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4710 av Tobias Andersson m.fl. (SD) och
2021/22:4726 av Johan Forssell m.fl. (M, KD).

Ställningstagande

Intresset av att slutligt avgjorda mål inte ska kunna prövas på nytt bör väga tungt när det gäller resning till nackdel för en tilltalad. Enligt vår uppfattning är dock det föreslagna kravet för högt ställt när det gäller att de nya uppgifterna sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts till en väsentligt svårare eller mer ingripande påföljd. Att göra skillnad på resning till den tilltalades fördel och nackdel samt lämna rekvisitets innebörd till rättstillämpningen anser vi vara för vagt. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag på hur detta krav kan sänkas genom att väsentlighetskravet tas bort. Resning till den tilltalades nackdel bör därmed kunna beviljas om den tilltalade sannolikt skulle ha dömts till en svårare eller mer ingripande påföljd, eller annan utgång, eller till en annan utgång i utvisningsfrågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:233 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Följdmotionerna

2021/22:4710 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rekvisitet väsentligen gällande resning till den tilltalades nackdel ska strykas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4726 av Johan Forssell m.fl. (M, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska uppställas något väsentlighetskrav vid resning till tilltalads nackdel på grund av nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än rätten utgått från och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 51 kap. 23 a och 25 §§, 55 kap. 15 § och 58 kap. 2, 3 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 51 kap. 25 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.23 a §¹

Har tingsrätten funnit att den tilltalade *skall* dömas för den åtalade gärningen och *överklagas* domen bara beträffande annat än denna fråga, *skall* hovrätten pröva frågan endast om

1. det i denna del *föreligger* något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt 58 kap. 2 § eller kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla eller

2. målets utgång vid tingsrätten i förbiseende eller misstag.

Beträffande fråga som avses i första stycket 1 eller 2 behöver hänsyn *tas endast* till omständigheter som har åberopats av part.

Om tingsrätten *har* funnit att den tilltalade *ska* dömas för den åtalade gärningen och *domen* överklagas bara beträffande annat än denna fråga, *ska* hovrätten pröva frågan endast om

1. det i denna del *finns* något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt 58 kap. 2 § 1–4 eller 6, eller *som skulle* kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla, eller

2. målets utgång vid tingsrätten i samma del uppenbarligen beror på

När hovrätten *prövar* en fråga som avses i första stycket 1 eller 2 behöver hänsyn *tas endast* till omständigheter som har åberopats av *en* part.

25 §²

Hovrätten får inte med anledning av den tilltalades överklagande eller av åklagarens överklagande till hans eller hennes *förmån* döma till en *brottspåföljd* som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna till särskild vård enligt 31 eller 32 kap. brottsbalken eller,

Om endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom eller om åklagaren har överklagat domen till den tilltalades fördel får hovrätten inte döma till en *påföljd* som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna *den tilltalade* till särskild vård enligt 31

¹ Senaste lydelse 1989:656.

² Senaste lydelse 2006:890.

om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Vid tillämpningen av första stycket *skall* sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken jämföras med fängelse.

Har tingsrätten förenat villkorlig dom eller skyddstillsyn med en föreskrift som förutsätter samtycke och samtycker den dömda inte längre till föreskriften, får hovrätten trots första stycket döma till en svårare eller mer ingripande påföljd.

Hovrätten får inte med anledning av ett överklagande som anges i första stycket besluta om utvisning, om tingsrätten inte har meddelat sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige.

eller 32 kap. brottsbalken eller, om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Vid tillämpningen av första stycket *ska* slutna ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken jämföras med fängelse.

Första stycket gäller inte om

1. tingsrätten har förenat en villkorlig dom eller en skyddstillsyn med en föreskrift som förutsätter samtycke och den tilltalade inte längre samtycker till föreskriften,

2. tingsrätten har bestämt påföljden till skyddstillsyn och den tilltalade har misskött skyddstillsynen på ett sådant sätt att det finns förutsättningar enligt 28 kap. 8 § brottsbalken att undanröja den, eller

3. det kommer fram utredning som innebär att det enligt 58 kap. 3 § första stycket 3 finns förutsättningar för resning i fråga om påföljd.

25 a §

Om endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom eller om åklagaren har överklagat domen till den tilltalades fördel får hovrätten inte besluta om utvisning, om inte tingsrätten har meddelat ett sådant beslut, eller bestämma ett längre återreseförbud än tingsrätten har gjort.

Första stycket gäller inte om det kommer fram utredning som innebär att det enligt 58 kap. 3 § första stycket 3 finns förutsättningar för resning i fråga om utvisning.

55 kap.15 §³

Vid rättegången i Högsta domstolen *skall* i övrigt följande bestämmelser tillämpas:

1. i tvistemål, 50 kap. 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena och

2. i brottmål, 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, *samt* 23 a, 24, 25 och 30 §§.

Det som sägs i 50 kap. 26–29 §§ *rörande tvistemål samt* i 51 kap. 26–29 §§ *rörande brottmål* om undanröjande av tingsrätts dom och om återförvisning gäller för Högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom.

Vid rättegången i Högsta domstolen *ska* i övrigt följande bestämmelser tillämpas

1. i tvistemål: 50 kap. 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena, och

2. i brottmål: 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, 23 a–25 a och 30 §§.

Det som sägs i 50 kap. 26–29 §§ *och* i 51 kap. 26–29 §§ om undanröjande av tingsrätts dom och om återförvisning gäller för Högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom.

58 kap.2 §⁴

Sedan en dom i brottmål *vunnit* laga kraft, får resning beviljas till *förmån* för den tilltalade,

1. *om någon* ledamot av rätten, *där* anställd tjänsteman eller åklagaren med avseende på målet har *gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om något brott* som har avseende på målet *ligger* ombud, ställföreträdare eller försvarare *till last, samt* brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång,

2. *om någon* lagfaren domare eller åklagaren har varit jävig och det inte är uppenbart att jävet har saknat betydelse för målets utgång,

3. *om någon* skriftlig handling, som åberopats *till* bevis, har varit falsk eller om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har *avgett falsk utsaga samt handlingen eller utsagan* kan antas ha inverkat på utgången,

Sedan en dom i brottmål *har fått* laga kraft får resning beviljas till *fördel* för den tilltalade *om*

1. *en* ledamot av rätten, *en anställd vid domstolen* eller åklagaren med avseende på målet har *gjort sig skyldig till ett brott eller en tjänsteförseelse, eller om ett ombud, en ställföreträdare eller en försvarare med avseende på målet har gjort sig skyldig till ett brott och* brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång,

2. *en* lagfaren domare eller åklagaren har varit jävig och det inte är uppenbart att jävet har saknat betydelse för målets utgång,

3. *en* skriftlig handling som åberopats *som* bevis har varit falsk eller om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har *lämnat en osann uppgift eller förtigit sanningen och detta* kan antas ha inverkat på utgången,

³ Senaste lydelse 2005:683.

⁴ Senaste lydelse 1987:1345.

4. om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller om det, med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott, för vilket han dömts, eller

5. om den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

4. sökanden åberopar en omständighet eller ett bevis som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade frikänts eller till att en mildare straffbestämmelse hade tillämpats, eller om det med hänsyn till vad som åberopas och i övrigt förekommer finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har begått det brott som han eller hon har dömts för,

5. sökanden åberopar utredning som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara yngre än vad rätten utgått ifrån och detta i sin tur sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts till en lindrigare eller mindre ingripande påföljd, eller till en annan utgång i utvisningsfrågan, eller

6. den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag.

3 §⁵

Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får resning beviljas till men för den tilltalade,

1. om något sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 3, förelegat och detta kan antas ha medverkat till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en väsentligt mildare straffbestämmelse än den som borde ha tillämpats, eller,

2. om det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år samt någon omständighet eller bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade dömts för brottet eller till

Sedan en dom i brottmål har fått laga kraft får resning beviljas till nackdel för den tilltalade om

1. något sådant som avses i 2 § 1 eller 3 har förekommit och detta kan antas ha medverkat till att den tilltalade har frikänts eller till att det har tillämpats en väsentligt mildare straffbestämmelse än den som borde ha tillämpats,

2. sökanden åberopar en omständighet eller ett bevis som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts för brottet eller till att en väsentligt strängare

⁵ Senaste lydelse 1987:1345.

att detta hänförs under en väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

straffbestämmelse hade tillämpats, eller

3. sökanden åberopar utredning som inte har lagts fram tidigare och som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än vad rätten utgått ifrån och detta i sin tur sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd, eller till en annan utgång i utvisningsfrågan.

Resning enligt första stycket 2 eller 3 får beviljas endast om

1. det är föreskrivet fängelse i mer än ett år för brottet, och

2. sökanden gör sannolikt att han eller hon inte vid den rätt som har meddelat domen, eller genom att överklaga domen, har kunnat åberopa omständigheten, beviset eller utredningen eller han eller hon annars har haft giltig ursäkt att inte göra det.

5 §

I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

I resningsansökan ska sökanden ange

1. den dom som ansökan avser,
2. det förhållande som ansökan grundas på och skälen för ansökan, och
3. den utredning eller de bevis som sökanden vill åberopa och vad han eller hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Om ansökan grundas på 1 § första stycket 3, eller 3 § första stycket 2 eller 3, ska sökanden ange anledningen till att omständigheten, beviset eller utredningen inte har åberopats i rättegången.

Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans eller hennes ombud.

De skriftliga bevis som sökanden åberopar ska lämnas in i original

eller som bestyrkt kopia tillsammans med ansökan.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.
 2. Avser en dom ansvar för brott som den tidigare tilltalade har begått före den 1 augusti 2022 får resning i fråga om utvisning enligt 58 kap. 2 § 5 eller 3 § första stycket 3 beviljas endast om resning samtidigt beviljas i fråga om påföljd.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska införas två nya paragrafer, 40 och 41 §§, och närmast före 40 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Resning

40 §

Om en ansökan om resning avser en tilltalad som inte har fyllt arton år ska rätten underrätta vårdnadshavaren eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge om ansökan. En under rättelse ska inte lämnas om det strider mot den unges bästa eller om det finns andra särskilda skäl.

41 §

En ansökan om resning som avser en tilltalad som inte har fyllt tjuugoett år ska handläggas skyndsamt.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.